

Asia: VN/18125/2025

Ehdotus hallituksen esitykseksi taiteen perusopetuksesta annetun lainsäädännön uudistamiseksi

1 § Taiteen perusopetuksen tarkoitus ja tavoitteet

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Taiteen perusopetuksen uudistaminen on tarpeen, mutta tällaisella lakiuudistusluonnoksella ja muutosehdotuksilla se ei palvele ollenkaan taiteen perusopetuksen toteuttamista saavutettavasti ja tasa-arvoa toteuttaen koko Suomen alueella.

3 § Opetussuunnitelma, oppimäärän mitoitus ja laajuus

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Alueellinen keskittyminen, resurssien riittävyyttä ja opintopistemäärän haasteita taiteen perusopetuksessa

Taiteen perusopetuksen toiminta ja yksityiset oppilaitokset keskittyvät pääosin Uudellemaalle, Pirkanmaalle ja Varsinais-Suomeen. Pienemmillä paikkakunnilla taiteen perusopetusta tarjoaa käytännössä vain kansalaisopistot, jotka antavat pääosin yleisen oppimäärän opetusta. Kansalaisopistot eivät saa erillistä valtionosuutta taiteen perusopetukseen, vaan toiminta rahoitetaan vapaan sivistystyön valtionosuustunneista. Tämä rajoittaa mahdollisuuksia kasvattaa opetustuntimäärää ilman, että muu opetus kärsii.

Lakiluonnoksessa ehdotettu opintopistemäärä (50 opintopistettä) edellyttää noin 11 vuoden opiskelua. Tämä ei vastaa nuorten elämäntilanteita, sillä opintojen keskeytykset lisääntyvät erityisesti siirryttäessä toiselle asteelle. Moni nuori ei jatka taideopintoja lukion tai ammatillisten opintojen rinnalla. Syynä voi olla myös siirtyminen pieneltä paikkakunnalta uuteen isompaan kuntaan, jossa sijaitsee toisen asteen oppilaitos ja jossa ei järjestetäkään taiteen perusopetusta. Miten varmistetaan eri ikäisten lahjakkaiden ja motivoituneiden opiskelijoiden taiteen perusopetus, jotka haluavat jossain elämänvaiheessaan aloittaa tai jatkaa opiskelua tavoitteellisesti (elinikäinen oppiminen)?!

Oppimäärä on järkevä jakaa kahdeksi opintokokonaisuudeksi, esimerkiksi 30 op ja 20 op. Edellä mainittu mahdollistaa oppimäärään suorittamisen loppuun saakka. Osatavoitteet motivoivat aina opiskelijoita. Kahden opintokokonaisuuden malli mahdollistaa taiteen perusopetuksen opetuksen järjestämisen koko Suomen alueella kansalaisopistojen järjestämänä - jokaisen Suomen kunnan alueella toimii kansalaisopisto, joka mahdollistaa saavutettavuuden ja tasa-arvoisen opetuksen kansalliset kriteerit.

Lisäksi tuntimääräehdotuksessa ei huomioida taiteenalakohtaisia eroja. Esimerkiksi musiikissa suuri osa opiskelusta on itsenäistä harjoittelua, kun taas kuvataiteessa opetus tapahtuu pääosin oppitunneilla. Tanssi sijoittuu näiden väliin. Lakiluonnoksessa tulisi huomioida nämä erot ja käyttää esimerkiksi termiä laskennallisten opintopistemäärien yhteydessä.

Opintopiste määritetään tässä lakiluonnoksessa 20 tunniksi opetusta ($20 \text{ t} \cdot 50 \text{ op} = 1000 \text{ t}$). Laajuuden määritelmä opintopiste/tunnit jättää pois kokonaan opiskelijan oman työ osuuden. Edellä mainittu osaamisperusteisuuden opintopisteen laajuus eroaa täysin muiden oppilaitosten osaamisperusteisuuden opintopisteen määrittelystä (1 opintopiste on 27 t opiskelijan työtä) luo haasteita opintojen korvaavuuksien määrittelylle tilanteessa, jossa opiskelija siirtyy muuhun oppilaitokseen.

Yliopisto- ja ammattikorkeakouluissa opintopistemäärän laskentatapa on tärkeä huomioida, mistä johtuen esitämme opintopisteen laskentatavaksi 27 tuntia on 1 opintopiste. 27 tuntia koostuu opettajajohtoisesta opiskelusta sekä opiskelijan omasta työstä.

Valtionosuusperusteen laskentaa pitää erottaa opetuksen sisällön perusteista.

Opintopisteiden laajuutta määriteltäessä ei ole myöskään huomioitu ollenkaan eri taidealoilta opiskelijan oman työn osuutta.

Suomessa on 308 kuntaa, joista 2/3 on alle 10 000 asukkaan kuntia. Ehdotettu 1000 opetustunnin taiteen perusopetuksen kokonaisuus on realistisesti toteutettavissa vain suurimmissa kaupungeissa ja oppilaitoksissa, joilla on jo laajan oppimäärän opetusta – käytännössä musiikkioppilaitoksissa ja

noin 20 suurimman kaupungin oppilaitoksissa. Pienemmillä paikkakunnilla, joissa taiteen perusopetusta tarjoaa vain kansalaisopisto, opetuksen jatkuminen on uhattuna. Tämä johtaa siihen, että taiteen perusopetus loppuu monilla alueilla siirtymäkauden jälkeen, mikä on ristiriidassa lakimuutoksen tavoitteiden kanssa: taiteen perusopetuksen saavutettavuuden turvaaminen koko maassa. Tässä ei ole huomioitu alueellista epätasa-arvoa opetustuntimäärän toteuttamisessa. Suomen 174 kansalaisopistosta 107 järjestää taiteen perusopetusta – uuden lain myötä arvio on, että vain muutama pystyy jatkossa järjestämään 1000 tuntia taiteen perusopetusta. Jälleen todetaan, että taiteen perusopetuksen saavutettavuus ja tasa-arvoinen opetuksen järjestäminen loppuu Suomesta.

4 § Kunta koulutuksen järjestäjänä

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

5 § Koulutuksen järjestämisluvan saanut koulutuksen järjestäjä

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

7 § Koulutuksen järjestämislupa

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

8 § Koulutuksen järjestämisluvan muuttaminen ja peruuttaminen

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

9 § Koulutuksen järjestäminen ja muu toiminta

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Jos oppilaitos tekee taiteen perusopetusta vapaan sivistystyön rahoituksella, oppilaitos voi taiteen perusopetuksen ohella järjestää myös muuta taiteen ja kulttuurin opetusta esim. vapaan sivistystyön osaamisperusteisia ja vapaatavoitteisia kursseja sekä muuta taide- ja kulttuuritoimintaa.

10 § Yhteistyö

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Oppilaitos voi taiteen perusopetuksen ohella järjestää myös muuta taiteen ja kulttuurin opetusta sekä muuta taide- ja kulttuuritoimintaa. Yhteistyö on sinällään kannatettava. Tosin sillä ei ole suurta merkitystä suuressa osassa harvempaan asuttua Suomea, koska muita taiteen perusopetusta antavia oppilaitoksia kuin kansalaisopisto ei paikkakunnilla ole. Kuten jo aiemmin todettiin, Suomen kunnista alle 10 000 asukkaan kuntia on 211 eli 2/3, voi potentiaalisten yhteistyökumppanien olemassaolo olla melko epävarmaa suurimmassa osassa Suomea.

Taiteen perusopetusta on ehdotettu järjestettäväksi yhteistyönä mm. etäopetuksena. Taiteen opettamiseen etäopetus ei sovi ainakaan laajassa mittakaavassa ja jatkuvasti toteutettuna. Esimerkiksi kuvataide mielletään usein käytännönläheiseksi taidoksi, jonka oppiminen vaatii paikan päällä olevaa ohjausta, ateljeessa työskentelyä ja kasvokkain annettavaa palautetta. Samoin on monen muun taiteen lajin opetuksen kohdalla. On otettava huomioon myös verkkoyhteyden äänen ja kuvan laatu esimerkiksi musiikkia tai tanssia opetettaessa.

Verkkoyhteydet ovat riittämättömät monissa paikoin Suomea, varsinkin kaukaisissa, pienissä ja harvaan asutuissa kunnissa. Saavutettavuutta ja saatavuutta vähentää myös erilaisten kotien erilaiset mahdollisuudet järjestää lapselle/nuorelle riittävät verkkoyhteydet ja siihen tarvittavat välineet, laitteet ja sovellukset. Verkko-opetus voi tarjota järjestelmällistä, laadukasta ja tehokasta koulutusta vain osana taiteen perusopetusta. Lisäksi tarvitaan aitoja konkreettisia kohtaamisia sekä opettajan että muiden opiskelijoiden kanssa. Taidetta oppii myös etänä, jos ohjaus, välineet ja yhteydet ovat kunnossa sekä huomioidaan tietoturva, sosiaalisuus ja yhteisöllisyys etäopinnoissa.

Lakiluonnoksessa verrataan eri maissa järjestettävää taiteen opetusta, joissa usein viitataan opiskelijan mahdollisuuteen harrastaa taidetta. Liikaa halutaan nyt korostaa taiteen perusopetuksen statusta ja merkitystä hakeutumista ja valmistumista eri taiteenalojen jatko-opintoihin sekä valmistumista taiteenalan ammattiin. Vertaa §1, jossa määritellään taiteen perusopetuksen tarkoitus ja tavoitteet.

On muistettava, että tarvitaan myös yleisöä taidetta katsomaan, kuuntelemaan ja kokemaan sekä edistämään omaa hyvinvointia. Taiteen perusopetuksen lakiluonnoksessa korostuu ehkä liikaakin tutkinto-orientaatio kun tärkeää olisi luoda mahdollisuus lahjakkaiden ja motivoituneiden opiskelijoiden pääsy saavutettaviin opintoihin. Taiteen perusopetuksella on vahva hyvinvointitehtävä ja se tulee säilyttää.

Oppimäärän suorittaneiden määrä yhtenä suoritemittarina on hyvä. Ennen lain hyväksymistä pitää selvittää, miten pieni prosentti suorittaneita on nykyisin. Käytännön kokemus on, että vain noin 10–15 % opiskelijoista saa päättötodistuksen. OKM:n tulee tehdä selvitys/kysely oppilaitoksille valmistuneiden määristä ja opintojen (yleinen ja laaja) kestoajoista sekä keskeytyksistä ennen lain asettamista ja ennen opetussuunnitelman perusteiden laatimista.

11 § Vastuutehtävä

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Lakiluonnoksessa mainitaan, että ministeriö voisi myöntää vastuutehtävän, jonka tarkoituksena on kehittää taiteen perusopetuksen toimijoita hyödyttäviä sisältöjä ja käytänteitä sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Tehtävää tuettaisiin valtionavustuksella.

Ehdotetusta vastuutehtävästä ja sen sisällöstä tulee saada lisätietoa ennen lakimuutosta tai se tulee poistaa kokonaan jo ennen lain laadintaa. Lakiluonnoksen tekstistä herää ajatus, että vastuutehtävä asettaminen vie pois resursseja tärkeästä käytännön tpo-toiminnasta.

Esitämme vastuutehtävään varatun rahoituksen siirtämistä taiteen perusopetuksen opettamiseen. Tämä on paljon järkevämpi ja tehokkaampi teko rahoituksen käytölle.

Tämä vastuutehtävämallin ottamisehdotus on synnyttänyt kentällä huolen valintaperusteista, kansallisesta tasa-arvoisuudesta, alueellisen toiminnan tasapuolisuudesta, koko Suomen kenttätuntemuksesta, kustannustehokkuudesta, laskentaperusteiden oikeellisuudesta yms.

12 § Valtion rahoitus

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

OKM tulee tehdä selvitys/kysely oppilaitoksille valmistuneiden määristä ja opintojen (yleinen ja laaja) kestoajoista sekä keskeytyksistä ennen lain muokkaamista ja hyväksymistä. Näin rahoittaja/OKM saa käsityksen tpo-kokonaisuudesta minkä verran tunteja, rahaa ja resursseja käytetään kussakin oppilaitoksessa sekä oppilaitosmuodossa tällä hetkellä tpo kokonaisuuteen ja opetukseen.

Taiteen perusopetuksen kokonaismäärä on siis maksimissaan 1000 tuntia, jota rahoitetaan valtionosuuksilla. Ei enempää, kuten esim. ehdotettu 1500 tuntia. Tuhannen tunnin täyttymisen jälkeen opiskelija ohjataan aineensa ammattiopintoihin tai kansalaisopiston osaamisperusteisiin opintoihin.

13 § Henkilöstö

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

14 § Oppilaaksi ottaminen

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Kaikille yhtäläinen opiskelijaksi pääsy ja osallistumismahdollisuus kotikunnasta tai syrjäytäperusteiden mukaisista tekijöistä riippumatta.

15 § Oppilailta perittävät maksut

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Kaikille oppilaille samansuuruiset kurssimaksut asuinpaikasta riippumatta. Maksuperusteena voi olla esim. opetusajan määrä, toteutus yksilö- vai ryhmäopetuksena. Kohtuullisuusperiaatteet on hyvä säilyttää jatkossakin. Laki tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta velvoittaa kohtelevaan kaikkia samanarvoisesti.

Mikäli oppilaitokset lisäävät erilaisia alennuskäytäntöjä (vapaaoppilaspaiikat, sisaralennukset yms.), joihin yhä harvemmallalla koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuuksia kustannussyistä, lisää se huomattavasti hallintohenkilöstön työmäärää, paineita lisätä mm. sihteerityövoimaa. Tämä taas on kaikista säästösyistä mahdotonta toteuttaa.

16 § Oppilaan osaamisen arviointi ja todistus

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Osallistumistodistuksia ja tutkinnon osasuoritusten todistusten kirjoittamisen mahdollisuus on hyvä kirjata keskeyttämisten varalle, jotta myös opinnot keskeyttänyt opiskelija voi hyödyntää tehtyjä opintoja esim. jatko-opinnoissa.

18 § Tietojensaanti- ja ilmoitusoikeus

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

19 § Koulutuksen arviointi

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

Siirtymäsäännökset (lakiesityksen 22-24 §:t)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Siirtymäajan määrittämisessä on huomioitava lain, asetuksen, taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja siitä johdetun kuntakohtaisen opetussuunnitelman tekemiseen tarvittava aika. Myös tiedottaminen opiskelijoille ja heidän mahdollisuutensa suorittaa opinnot loppuun nykyisen kahden oppimäärän mukaisesti on tärkeää huomioida.

Tarvitaan riittävän pitkä siirtymävaihe. On hyvä konsultoida tässä asiassa myös taiteen perusopetusta järjestäviä oppilaitoksia.

Jotta kenttä pystyy toimimaan ja toteuttamaan uuden lain mukanaan tuomat edellytykset, on ehdotettu lainsäädännön käyttöönottoaika aivan liian tiukka.

Aikatauluehdotus:

-OPH, opetussuunnitelman perusteet valmiiksi vuoden 2027 loppuun mennessä.

-Laki voimaan 1.1.2028.

-Paikalliset ja alueelliset opetussuunnitelmat valmiiksi 30.6.2029 mennessä.

-Paikalliset ja alueelliset järjestelmät, yhteistyökumppanuudet, omistajayhteisöjen valmius uuden mallin mukaiseen opetukseen – uudet opetussuunnitelmat käyttöön viimeistään 1.8.2030 alkaen.

2. Esityksen sisältämä uusi valtionrahoitusmalli. Mitä mieltä olette työryhmän esityksestä:

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Suuri joukko kansalaisopistoja toteuttaa nyt taiteen perusopetusta vapaan sivistystyön rahoituksella, miten tämä huomioidaan tulevaisuudessa?

20 § Taiteen perusopetuksen opettajan kelpoisuus

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Muutetaan seuraavia kohtia koskien opetusta antavan henkilön kelpoisuutta:

Kohta 3) Taiteen perusopetuksen opettajan kelpoisuutta arvioitaessa on arvioitava myös taidekohtaista osaamista.

Kohta 5) Taiteen perusopetuksen opettajan kelpoisuutta arvioitaessa on arvioitava sekä taidekohtaista osaamista että pedagogista osaamista.

4. Ehdotus asetukseksi taiteen perusopetuksesta. Mitä mieltä olette työryhmän ehdotuksesta:

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Ehdotus annetusta asetuksesta 3§ ja 4§ vastuutehtävän sisältö ja hakeminen

Poistetaan molemmat.

Tehtävä on tarpeeton ja tarpeetonta taiteen perusopetuksen resurssien tuhlaamista.

Muut kommentit ja huomiot:

Pyydämme, että kommentti aloitetaan viittaamalla työryhmän ehdotuksen lukuun, alakohtaan, kappaleeseen tai pykälään. Jos kommentti ei koske mitään tiettyä esityksen kohtaa, pyydämme, että kommentti aloitetaan sanoilla "Yleinen kommentti"

Kansalaisopiston näkökulmasta lakiluonnos sisältää useita huolenaiheita, jotka vaikuttavat sekä opetuksen saavutettavuuteen että toteuttamisen realismiin.

1. Saavutettavuus heikkenee olennaisesti

Lakiluonnos ei turvaa taiteen perusopetuksen saatavuutta koko maassa. Erityisesti pienet kansalaisopistot jäävät haasteelliseen asemaan, sillä resurssit eivät riitä laajennettuun opetustuntimäärään. Lisäksi luonnoksessa esitetään, että jako lapsiin/nuoriin/aikuisiin eli ikäryhmät poistetaan, mikä voi heikentää lasten opetuksen saatavuutta, kun samaa resurssia kohdennetaan usealle ikäryhmälle.

Lapsivaikutusten arviointi

Onko lain valmisteluvaiheessa tehty lapsivaikutusten arviointi? Onko tehty muiden kohderyhmien kohdalla (nuoret, aikuiset) vaikutusten arviointi lakimuutoksen myötä? Vaikutusten arviointiin lainvalmistelussa on ohjeistettu useamman vuosikymmenen ajan (Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille. VALTIONEUVOSTON KANSLIAN JULKAISUJA 2021:5)

2. Väestökehitys ja resurssien kohdentaminen

Syntyvyyden lasku ja lasten määrän väheneminen vaikuttavat opetuksen tarpeeseen. Tämä tulisi huomioida lakiluonnoksessa, jotta rajalliset resurssit kohdennetaan tarkoituksenmukaisesti ja saavutettavuus säilyy koko maassa.

Onko kansallisella tasolla oikeudenmukaista kohdentaa resurssit vain niille alueille, jossa lasten ja nuorten määrä kasvaa? Miten huomioidaan niiden alueiden lapset ja nuoret, jossa määrä on laskeva? Miten huomioidaan näiden alueiden lasten syrjäytymisen ennaltaehkäisy?

Tässä uudistusmallissa mennään vain ja ainoastaan ”kärki edellä” (sitoutuneet ja lahjakkaat opiskelijat)! 1000 tunnin kokonaisuuteen (tai 11 vuoden kokonaisuuteen) sitoutuminen pitää tehdä aivan liian nuorena (lapset ja nuoret)! Taiteen perusopetuksessa on ollut tähän asti tarkoitus laaja-alaisesti tukea lasten ja nuorten harrastustoimintaa, mutta uuden lain myötä ajatus harrastuneisuuden lisäämisestä kuolee pois eli yleisen tason taideharrastaminen loppuu.

Kaikilla on oikeus harrastaa, sivistää itseään taiteen(kin) keinoin. Liika tutkintokeskeisyys tapattaa harrastamisinnon. Tälläkin hetkellä on mahdollista erikoistua, suorittaa eriaisteisia taidealan tutkintoja ja viedä omaa vahvaa erikoistumista hyvinkin pitkälle eli uutta opiskelumallia (1000/ 1500 tuntia) ei tarvita enää lisäksi. Hyvin lahjakkaan nuoret voivat jo nyt hakeutua erikoisaloilleen, opiskelemaan Etelä-Suomen oppilaitoksiin esim. piano/viuluakatemia, tankotanssi ja muut taideaineet. Eli varhaisen erikoistumisen periaate toteutuu jo nyt – sitä ei tarvitse enää lisätä ruuhka Suomen alueella.

Taloudellinen näkökulma ei yksin riitä: jos puolitetaan opiskelijamäärä (uusi laki), voidaan ehkä toteuttaa nykyisin resurssein tpo:ta opistoissa – tämä ei siis edistä myöskään saavutettavuutta.

3.Opiskeluajan pidentyminen ja opetustuntimäärän haasteet

Lakiluonnoksessa ehdotettu opetustuntimäärän kaksinkertaistaminen vaatii oppilaille lisää opintovuosia ja kansalaisopistoilta merkittävästi enemmän opetustunteja. Tämä ei ole realistista ilman varmuutta riittävästä taloudellisesta kompensaatiosta. Opiskelijoiden määrä saattaa vähentyä, koska opiskelu vaatii enemmän aikaa ja sitoutumista. Opintojen keskeyttäminen lisääntyy, sillä yhden oppimäärän laajuus tarkoittaa opiskelua hyvin monen vuoden ajan, mikä voi olla haaste nuoren elämänkaareen liittyvien tapahtumien (kuten siirtyminen eri kouluun jne.) vuoksi.

4.Pedagogiset haasteet ja ikäjoustavuus

Lakiluonnoksen malli ei huomioi lasten ja nuorten elämänvaiheiden vaihtelua. Pitkä, jopa 11 vuoden sitoutuminen on ajatuksena hyvä, mutta käytännössä vaikeasti toteutettavissa. Ikätasopedagogiikka voi kärsiä, jos opintoja ei aloiteta varhain (esim. 7-vuotiaana), eikä joustoa ole myöhemmille aloituksille. Kaikille lapsille ja nuorille tulee taata mahdollisuus aloittaa opinnot myös myöhemmässä vaiheessa.

5.Kansalaisopistojen rooli ja alueellinen tasa-arvo

Lakiluonnos painottuu suurten kaupunkien tarpeisiin (Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere), eikä huomioi riittävästi alueellista tasa-arvoa. Pienille kansalaisopistoille lakiluonnoksen mukainen taiteen perusopetuksen järjestäminen olisi käytännössä mahdotonta. Tämä uhkaa taiteen perusopetuksen saavutettavuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Yhteenvetona toteamme, että lakiluonnos kaipaa tarkennuksia ja muutoksia, jotta taiteen perusopetuksen saavutettavuus, pedagoginen laatu ja taloudellinen toteutettavuus voidaan turvata koko Suomessa. Kansalaisopistojen rooli taiteen perusopetuksen tarjoajina tulee tunnistaa ja huomioida paremmin lakiluonnoksen jatkotyöstössä.

Lohi Outi
Oulun kaupunki/ sivistys- ja kulttuuripalvelut - Meri-Pohjolan opistopiirin
puolesta (19 kansalaisopistosta 14 antaa taiteen perusopetusta).